

Número 23 · Hivern 23/24

ESPAI CARRAIXET

LA REVISTA
CULTURAL
DE L'HORTA
NORD



06 S'obri al cel LA MUIXERANGA DEL CARRAIXET

08 Conversa amb Marifé Arroyo
MESTRA DE BARX I DE LA POBLA DE
FARNALS

14 Les Sitges, divisa de Burjassot
SE CELEBRA EL 450 ANIVERSARI
DE LA CONSTRUCCIÓ DEL MAGATZEM
SUBTERRANI MONUMENTAL DE BLAT

16 Les Xiques d'Or de Vinalesa
MÉS DE QUINZE ANYS DEL GRUP DE
TEATRE DE DONES MAJORS

22 Rafelbunyol es prepara per a
celebrar Sant Antoni
LA FESTA HA ESTAT RECONEGUDA
AMB LA DISTINCIÓ D'INTERÉS
TURÍSTIC LOCAL

TAMBÉ DESTAQUEM

10 Revalencianitzar el nom
de Montcada
El doctor en història i filologia
Abel Soler recomana restaurar
el nom genuïnament valencià

18 Es commemoren els primers i
únics Jocs Florals de Foios
Fa 50 anys Raimon va ser
censurat i no va poder actuar
als actes de la celebració

24 MEMÒRIA CENTENÀRIA
Alboraia commemora els 100
anys de l'edifici de l'escola
pública Cervantes

26 EL TRANSPORT PÚBLIC
AMPLIA AVANTATGES
FGV manté les tarifes
rebaixades fins al juliol

28 UN FUTUR DE MILLORA
PER A LA PILOTA
La Mancomunitat del Carraixet
oferix una Escola de
Tecnificació per a joves

www.espaicarraixet.es
[@espaicarraixet](https://twitter.com/espaicarraixet)

ESPAI KALEBARRAKA



DESCOBREIX ELS SECRETS DE PROBABLEMENT



LA MILLOR ORXATA DEL MÓN



WWW.ARTESANOSDELAHORCHATA.COM



L'amfitriona

NÚRIA GARCIA
DIRECTORA D'ESPAI CARRAIXET

Sense pèls en el cap

Porte amb tanta normalitat la malaltia que m'acompanya que la major part del temps m'oblido d'ella. Tinc càncer de pit i estic amb tractament de quimioteràpia des d'octubre.

Així, dit de colp, i amb la foto que acompanya este editorial, sense pèls en el cap, sembla impactant. I certament, ho és, perquè una malaltia d'este tipus remou les estructures individuals, familiars i socials, i, més encara, trenca conceptes vitals. Però també n'aporta de nous, permet seguir aprofundint en una mateixa i transmutar allò que ja no funciona en altres aspectes valuosíssims que comence a reconèixer. El principal de tots és que em sent viva; més viva que mai.

És determinant la manera en què acarem les circumstàncies que ens envolten. Hi ha gent que fa un drama quan se li trenca una unglia, s'asfixia internament i acaba enfonsant les persones del seu voltant. Per a mi, eixa no ha estat la manera de viure el procés per superar el meu càncer.

Moltes persones diuen que soc una dona valenta, però la meua actitud no té res a veure amb això, perquè jo no he triat, almenys conscientment, patir la malaltia. El que sí faig, en la mesura de les possibilitats, és travessar-la de manera pacífica, assumir-la i, també, donar-li visibilitat des de la meua posició al món.

Som moltes les persones que hui en dia tenim càncer, de diversos tipus i pronòstics, i cada vegada en serem més. Però igualment, cada vegada tenim a l'abast més medicaments que ens curen o que ens permeten viure amb qualitat. El que encara no és habitual és veure a una dona sense mocador o perruca quan s'ha quedat calva per la quimioteràpia, i per descomptat que la decisió d'anar despadada o coberta és absolutament lliure i personal.

El fet que jo visca la malaltia amb normalitat no significa que no comprega la magnitud del càncer, perquè òbviament no es tracta únicament del monyo, però honestament vos diré que l'experiència m'està aportant més coses precioses que dolentes. Estimar, confiar i prioritzar s'han potenciat durant els últims mesos sobremana i, curiosament, són alguns dels atributs que Espai Carraixet manté des que vam començar a caminar per l'Horta Nord. És un regal poder materialitzar la revista amb l'edició número 23, comptar amb el fabulós equip de persones que formen part del projecte i que vosaltres pugueu disfrutar-lo.

Faig una crida per demanar el vostre suport directe. Feu-vos subscriptors i ajudeu-nos a seguir amb la nostra fórmula de periodisme cultural que estima, confia i prioritza l'Horta Nord i l'expressió de la identitat dels nostres pobles.

ESPAI CARRAIXET
La revista cultural de l'Horta Nord

Núm. 23 HIVERN 2023/2024



Directora
Núria Garcia

Subdirector
Eduard Ramírez
Redacció

Mireia Corachán
Jorge Pérez
Il·lustracions
Julián Guardiola

Pau Piconenko (Kalebarraka)
Cynthia Melià

Col·laboracions en este número

Pau Sanchís Ferrer
Abel Soler
Sergi Ruiz

Bàrbara Sales Alòs
Manel Alonso

Disseny i maquetació
Alamida

Continguts web
Manuel Regidor
Impressió

Marí Montañana

Dipòsit legal: V-490-2018
www.espaicarraixet.es

**SEMPRE
TEUA**

La teua llengua

La convidada

BÀRBARA SALES ALÒS
TÈCNICA AVIVA

Homenatge

Jo confesse: crec en la màgia. No aquella màgia de barrets de copa, il·lusionistes i escapistes, sinó en la de les coses xicotetes. Eixa màgia que fa que Espai Carraixet duga 5 anys bategant al nostre caliu tot acompanyant la nostra soledat. La màgia d'una rosa de paper que circula de mà en mà pels pobles que la cuiden. La màgia, en definitiva, de l'ho-

**LA MÀGIA D'ESPAI
CARRAIXET ENS
ENS RECORDA EL
PASSAT QUE
S'ESMUNY, LA
TERRA EN COMÚ,
LES FLAIRES
D'INFÀNCIES
COMPARTIDES;
PERÒ ÉS ALHORA
UN ESPAI DE
LLUITA EN EL
PRESENT PER FER
UN FUTUR MÉS
SOSTENIBLE**

nestadat més enllà de qualsevol fotografia, de la independència més enllà de les estructures socials, i de la proximitat més enllà del comerç.

Ara bé, esta màgia no ens du cap a una nova dimensió; més aïna ens arrela, acosta, i amera. L'arrelament és més necessari que mai atés el valor ínfim dels nostres camps. Molts s'abandonen i passejar-ne a la vora infont una mescla de nostàlgia i indignació. Ben bé semblen fileres de desolació, o com diria Bob Dylan, Desolation Rows. D'altres s'exprompen per ampliar carreteres o construir AVEs. La màgia d'Espai Carraixet, en canvi, ens mira de fit a fit i ens recorda el passat que s'esmuny, la terra en comú, les flaires d'infàncies compartides. No obstant això, és este alhora un espai de lluita en el present per fer un futur més sostenible. Una revista que constrüix ponts entre la comarca i és una gran pedrera de cultura on tenim espai i veu.

La màgia d'esta revista també rau en la solidaritat amb lluites històricament ocultades. Mentres veus de dones obrin forrellats oxidats que fan pudor a una mescla d'esmegma i impunitat, l'orgull de ser multicolor celebra la policromia de l'espectre humà sense



importar el gènere. La revista configura així un espai d'encontre per a totes aquelles persones que senten que la interseccionalitat és fonamental per entendre la nostra realitat. Maria Mercè Marçal ho resumix tot molt bé en el seu agraïment a l'atzar: dona, de classe baixa i nació oprimida. Totes tres a l'hora. I tres voltes rebel.

Per últim, la màgia de la revista ens ha ensenyat que, després d'una pandèmia reflexiva, aturar-nos és una manera de començar. Serà precís seguir amb projectes com este? Òbviament. L'esperança de la revista ens ha amerat i estem segures que ens quedem molts números per davant.

Supose que qui haja llegit els anteriors números de la revista ja haurà escoltat diversos ecos d'editorials passats i també estarà d'acord que Espai Carraixet i la seua màgia són alhora insondables i tangibles; és idea i motor de canvi. Per esta raó, que a ningú no li tremole el pols. A més de ser un homenatge a l'amfitriona, és l'orgull d'un(s) poble(s).

La Muixeranga del Carraixet s'obri al cel de l'Horta Nord

La nova associació visita les places dels pobles de la nostra comarca per realitzar assajos oberts a la ciutadania i trobar gent interessada a crear nous vincles al voltant d'un fet cultural, tradicional i valencià

Mantindre les arrels no és incompatible amb l'evolució de la cultura. Tota ella és un vast imperi teixit per la interacció de les ànimes que habitem el món al llarg dels mil·lennis, i que amb la contracció i l'expansió dels batecs, amb la inhalació i l'exhalació de la societat, creem aquest univers abstracte compartit. Tradició i modernitat ens calen per balancejar-nos.

Tan se val que l'Horta Nord no haja tingut fins ara cap Muixeranga. Tampoc a Catalunya es feien castells abans del segle XVIII, quan van adaptar el 'Ball dels valencians', que procedia de les nostres terres i que combinava la dansa i les torres humanes al voltant d'un fet religiós.

El principal lloc de conservació de la muixeranga és Algemesí, on el 1973 es va crear l'associació Amics de la Muixeranga per a reviscolar la tradició; però mostres d'aquesta manifestació cultural en trobem en altres pobles valencians, com ara l'Alcúdia, Forcall, Titaigües o l'Olleria. A partir de l'any 2011, quan la Unesco declarà les processons en honor a la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí —entre les quals hi ha la Muixeranga— com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat, les colles comencen a proliferar al llarg del territori valencià.

Vint-i-cinc n'estan reconegudes per la Federació Coordinadora de Muixerangues, però ja hi ha una

**REDACCIÓ NÚRIA GARCIA
FOTOGRAFIA OSCAR LLAGO**

més, si comptem la Muixeranga del Carraixet. La presidenta de l'associació és Claudia Muñoz i el mestre de colla, Miquel March. Ell ha estat un dels principals promotors del col·lectiu; un torrentí afincat a Meliana que porta 10 anys fent pinya a la Nova Muixeranga d'Algemesí.

“De sempre m'han atret les torres humanes com a concepte, però a més es tracta d'un aspecte del poble

valencià que hem de preservar”, diu el mestre de la colla, que explica que formar part de la muixeranga és fer comunitat: “Una trobada intergeneracional amb un objectiu comú i on tots i totes som peces fonamentals per a confeccionar les figures en alçada”.

La Muixeranga del Carraixet ja té Junta Directiva i Àrea Tècnica, i està en tràmits per constituir-se com a associació. Des del passat mes de novembre, roden pels pobles de l'Horta Nord per buscar gent que



Dos dones pugen als muscles dels companys i companyes de la Muixeranga del Carraixet

Un dels primers assajos de la Muixeranga del Carraixet a la plaça Major d'Almàspera



vulga formar part, amb assajos oberts que ja s'han celebrat a Bonrepòs i Mirambell, Alboraià, Almàspera, Vinalesa, Foios i Meliana. Les pròximes cites seran el 13 de gener en Albalat dels Sorells, el 21 a Tavernes Blanques i el 28 a Museros. En febrer també hi ha programats assajos: el dia 4 en Alfara del Patriarca, l'11 en Montcada i el 18 a Cases de Bàrcena. "Vam començar quatre famílies i a cada assaig s'afegixen nous membres, i això és el que busquem: crear nous vincles per connectar l'Horta Nord a través de la Muixeranga", matisa Miquel, qui explica que a través de la seua pàgina d'Instagram es poden seguir les convocatòries i contactar amb l'associació.

Sense dubte, una nova oportunitat de fer comarca, de sentir-nos pròxims a la gent del nostre voltant, de connectar-nos amb la nostra terra i d'obrir la nostra identitat, també, cap al cel de l'Horta Nord. ■



**SUBSCRIPTORS I SUBSCRIPTORES
D'ESPAICARRAIXET**

ESTE REPORTATGE ÉS POSSIBLE GRÀCIES A LA VOSTRA APORTACIÓ ANUAL



CONVERSA AMB MA

Mestra de Barx i de la Pobla de Farnals

REDACCIÓ PAU SANCHIS FERRER
FOTOGRAFIA ARXIU DE MARIFÉ ARROYO

Aquesta tardor hem pogut veure als cines Babel i a Àpunt i TV3 el documental *La mestra*, de Sergi Pitarch. La pel·lícula comparteix títol i protagonista amb el llibre de Víctor Labrado i també amb la cançó de Zoo. Es tracta de Marifé Arroyo, que va introduir el valencià a l'escola de Barx (la Safor) en l'any 74 amb l'objectiu d'ensenyar a aquells xiquets el nom dels arbres, de les flors, dels ocells, del seu món i de la seua llengua. És a dir, el contrari del que feia l'escola franquista, tal com la descriu Raimon en la cançó *Al meu país la pluja*.

Abans de Barx, Marifé Arroyo vivia a Meliana i va treballar durant tres cursos a la Pobla de Farnals, de 1968 a 1971. Era la seua primera faena com a mestra i encara no par-

Alumnes de Marifé Arroyo de la Pobla de Farnals juguen al carrer



lava valencià. Com que totes les històries tenen una prehistòria i la d'aquesta "contrabandista de verbs clandestins", segons la lletra de Zoo, passa en part al meu poble, intente esbrinar com va ser aquella etapa parlant-ne amb la protagonista.

Marifé em conta que, com que no cabien a les escoles noves (de 1963), ella feia classe a les escoles velles de la carretera (de 1915). "Eixe casallot va ser la meua primera escola. Entràvem per una portella i hi havia un patiet. Hi havia dues aules. La que donava a la carretera era la meua. L'altra, d'una mestra que vivia en el pis de dalt. Els camions que passaven feien un soroll terrible, perquè la porta era metàl·lica i tremolava tota. La pissarra estava damunt d'un pupitre. En eixe ambient infernal vaig fer les primeres classes a alumnes de 10 i 11 anys. Tot el que jo havia après en Magisteri sobre com havien de ser les instal·lacions per a fer classe era mentida!"

Li dic a Marifé que sobre les escoles noves se'n feu una encara més nova, que el poble té un institut i que aquell vell casallot fa molts anys que no existeix i ara hi ha la casa de la cultura. Se n'alegra.

"El segon any em van posar a l'ajuntament, al primer pis. Era una aula estreta i llarga. La pissarra també estava damunt de dues cadires. El pati el féiem en un lateral. Allí no hi havia cap font, així que vaig portar una botija i una pilota per a jugar en el pati."

Minifalda i pantalons

La conversa flueix generosa de records: "Ens feien anar a l'església i a cantar el *Cara al Sol*. L'altra mestra el cantava amb el braç ben alt. També recorde la celebració de la jubilació de don Juan, el director, en el Casino. Després d'ell vingué una directora que prohibia portar pantalons. I jo em posava minifalda. Quan de vesprada agafava el bus per a



RIFÉ ARROYO



Marifé Arroyo, al centre de la filera superior, junt amb els seus alumnes en els anys en què va fer classes a la Pobla de Farnals

anar a la Facultat de Filosofia i Lletres, em posava pantalons”.

Altres anècdotes tenen la vivor dels costums ancestrals: “En Pasqua els xiquets em regalaren ous. Jo li ho vaig dir a mon pare, que era Guàrdia Civil en el Puig, molt sorpresa: ‘Papá, mira cuántos huevos’. Es veu

que era un costum que tenien”. També recorda detalls amables de l’alguatzil: “molts dies em posava un bucuret de flors a la finestra de l’aula”.

Aleshores ja festejava amb l’escriptor Josep Piera: “vàrem fer els cursets prematrimonials a la Pobla”.

Com que eren lectors de poesia, Marifé de vegades copiava algun poema de Juan Ramón o d’Alberti en la pissarra.

Li recorde que en 2022 es va organitzar una trobada d’antics alumnes seus amb Víctor Labrado a la Biblioteca del poble i que ella es connectà per Zoom. Es respirava afecte per aquella mestra després de tant de temps. Una mestra que, pocs anys després de treballar a la Creu, va impulsar una iniciativa pedagògica a Barx que ha esdevingut emblemàtica de la lluita per la dignificació de l’escola i del valencià.

“Però en la Pobla no deia ni bon dia”, insisteix. “La botija, un baló i dur minifalda són les úniques innovacions d’aquella època.” “I posar poesia de Rafael Alberti”, dic jo. “Sí, però perquè ens agradava molt la poesia.”

Al final de la conversa, però, s’esgola un últim record: “quan vaig començar Magisteri, anàvem al barri del Carme les dones, i els homes prop de les torres de Quart. Després inauguraren la Normal, en el 67, en Primat Reig. I en la muralleta del riu, quan eixia de l’estació de tren, sempre veia una pintada que posava ‘Parlem en valencià’. En aquell moment no em deia res. La llegia i prou. Qui m’ho anava a dir”. ■

**Ajuntament de
La Pobla de Farnals**

Revalencialitzar el nom de MONTCADA

REDACCIÓ I FOTOGRAFIA
ABEL SOLER

No hi ha notícia dels noms originals del poblat iber del Tos Pelat i de les viles romanes que precediren la mil·lenària Montcada, sorgida en temps de l'Àndalus (segle XI) arran de la traça d'una gran séquia per l'Horta Nord. L'alqueria de Montcada era la més important de la contrada. I, tanmateix, no figura en cròniques àrabs. Com és això? Doncs, perquè es tracta d'un nom postislàmic, "transportat" des de Catalunya, on hi havia una vila, un clan nobiliari, un *mont* i un castell anomenats *Montcada*.

Que el nom andalusí de Montcada fou un altre, ho deduïm de la *Takmila* o col·lecció de biografies de savis del poeta Ibn al-Abbar d'Onda (1199-1260). Entre les poques alqueries de l'Horta Nord que cita –les importants, les que donaren personatges insignes– esmenta *Tawayzat*, topònim que s'esfuma del mapa quan apareix el nom de *Montcada*. El nom andalusí s'ajusta a la singular ubicació del poblat. Respon a

JAUME I, EN EL LLIBRE DELS FEITS, DESTACA LA IMPORTÀNCIA DE "LA TORRE DE MONTCADA, QUE ÉS DE LES MELLORS TORRES DE TOTA L'HORTA"



Castell de Montcada,
a Catalunya

l'amazic *ttwayz* 'ésser molt', més el plural àrab *-at*. *Tawayzat* era l'alqueria de 'les Mòltes', en al·lusió al potent molí que hi hauria. Seria un punt on els habitants de València pujarien en temps de sequera a moldre cereals, a efectuar 'les mòltes'.

Fou Jaume I, doncs, qui canvià aquest nom, estrany a la parla romanç, pel de *Montcada*, quan decidí recompensar el guerrer Pere de Montcada, senescal de Catalunya, amb una rica alqueria, que enaltira la noble estirp catalana. Fou el 1234, quatre anys abans de posar setge a València. En la promesa de donació, es diu que la *turrim de Montecathano* o 'torre de Montcada' seria per a *Petrus de Montecathano, senescalus Catalonie*. A partir de llavors llegim *Moncada*, *Muncada* o *Montcada* (*Montecathano* o *Montecatheno* en llatí) en escrits del segle XIII; tant per a referir-se a la Montcada valenciana com a la catalana.

El nom d'aquesta última figura com *Monte Catano* (segle X), com a llatinització de **Mont-Câdan*, adaptació al romanç de l'àrab **Jabal Qatn*, 'muntanya d'Ibn Qatn'. Aquest emir de Còrdova (732-733, 740-741) reforçà la frontera catalana contra els "francs" carolingis edificant-hi castells com el de Montcada i Reixac.

Jaume I, en el *Llibre dels feits*, destaca la importància de "la torre de Montcada, que és de les millors torres de tota l'Horta". Quan s'hi acostà per negociar-ne la rendició pacífica (1237), observà que els hòmens s'hi havien armat i fortificat. Dones i xiquets s'havien refugiat a València. Tornà poc després el rei amb un exèrcit i un fonèvol, i els sorprengué. Més d'un miler de persones, juntament amb vaques i altres animals, s'amuntegaren dins el recinte de la torre. Els feudals els bombardejaren cruelment durant cinc dies. Per la pudor dels morts



Molí fariner de Montcada de l'Horta

–persones i bèsties–, s’hagueren de retre. Els 1.147 supervivents de la massacre foren venuts a mercaders d’esclaus.

Els tresors de *Tawayzat* s’havien dissolt com a botí de guerra. El senescal Montcada hi trobà una recompensa pírrica i el *lloc* de Montcada estigué buit deu anys. Recobrat pel rei (1240), el donà als templers (1247), que el poblaren amb catalans i aragonesos (1248). Del Temple passà als cavallers de Montesa, senyors territorials entre el 1319 i el 1839. Montcada, de fet, fou cap i casal d’una batllia de l’orde militar. D’altra banda, el 1239, el Conqueri-

dor havia separat de la resta de l’Horta la séquia principal, que adoptaria el nom de *séquia de Montcada*, i la vinculà al patrimoni reial (1239).

Restaurar el nom valencià

En els segles XVIII-XIX, la supremacia del castellà imposà l’ortografia *Moncada*, que, atenent a la normativa del valencià, haurà de recobrar la *-t-* etimològica. Si no s’ha recuperat encara, és per l’influx pervers d’un anticatalanisme furibund, desplegat per franquistes reaccionaris en la conflictiva “transició” valenciana (1977-1984). D’acord amb

llur ideari, tractaven d’impedir que el valencià fora una llengua culta i administrativa, en benefici del domini del castellà i de la castellanització del poble valencià. Això no obstant, els qui treballem acadèmicament, ens esforcem a conservar les llengües minoritàries en pro de la diversitat cultural i lingüística de la humanitat: una preciosa font de riquesa. Aconsellem, per tant, “restaurar” el nom genuïnament valencià de *Montcada*, amb *-t-*. Podríem, també, referir-nos a *Montcada de l’Horta* si calguera distingir-la de l’homònima catalana, denominada oficialment *Montcada i Reixac*. ■

Transformació
digital en
permanent
innovació

disid
BE SOFTWARE

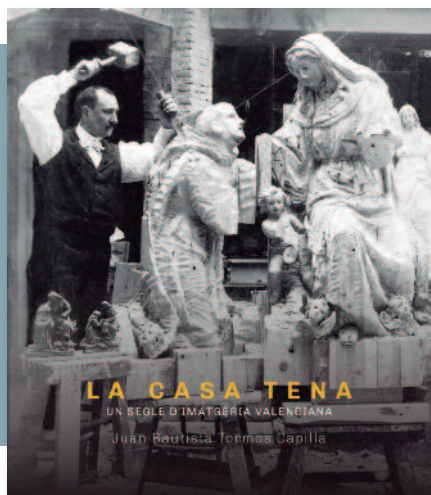


LA REVISTA DE MACARELLA FA 75 NÚMEROS

L'associació cultural Macarella, de Bonrepòs i Mirambell, manté des de l'any 2000 la seua activitat amb els criteris d'«amor a la llengua nostra, al territori, a la llibertat, a la pau, a les nostres tradicions, a la cultura». Al llarg de tot aquest temps han editat la revista *Plaer de ma vida*, com a mitjà de diàleg i debat amb el veïnats, no només al voltant de temes locals. També hi publiquen estudis històrics i convoquen a les excursions i activitats culturals que realitzen. Ara han arribat al número 75 i volem felicitar el col·lectiu per la tasca constant, constructiva i creativa.

PLATAFORMA CENT D'ESTELLÉS

La societat civil s'organitza per a retre homenatge al poeta de Burjassot, que va nàixer a Burjassot el 4 de setembre del 1924. La plataforma Cent d'Estellés (www.profundestelles.cat) crida a realitzar activitats d'homenatge en pobles i barris, a fi de retre homenatge al poeta de Burjassot, que va nàixer fa cent anys. Al web s'anunciaran, on també podeu adherir-vos a la campanya, com ja hem fet des d'Espai Carraixet, perquè l'obra poderosa d'Estellés captiva el gust popular. Així, entre tots, "omplim el país de poesia, memòria i dignitat", com diu la plataforma Cent d'Estellés, de la mateixa manera que cada any fem en els sopars homenatge.



L'ARTESANIA RELIGIOSA VALENCIANA

L'investigador d'Albalat dels Sorells, Juan Bautista Tormos Capilla, ha publicat en la col·lecció de la Institució Alfons el Magnànim el llibre *La Casa Tena. Un segle d'imatgeria valenciana*. Es tracta d'un estudi exhaustiu de la influència popular del treball del taller de Vicente Tena Fuster (1861-1946) entre els segles XIX i XX. Destacà en l'artesania religiosa amb fusta policromada, que va arribar a ser la més sol·licitada arreu d'Espanya per la seua qualitat. El llibre incorpora un arxiu d'imatges ben extens, gràcies a l'afició de Tena per la fotografia, que ara Tormo ha recuperat per posar-nos-la a l'abast.

La classe d'infantil del CEIP Jaume I de Puçol guanya el concurs del cartell de la Trobada

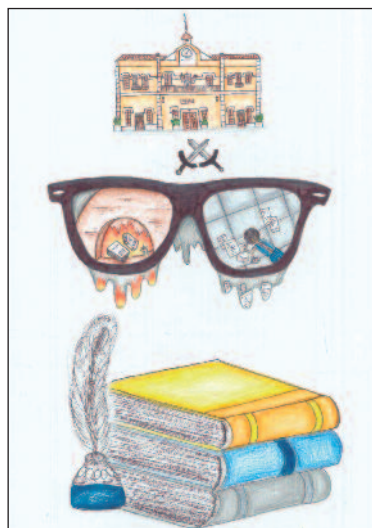
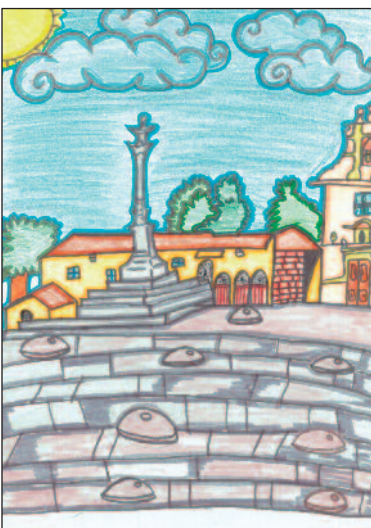


Curs rere curs els centres educatius públics de la nostra comarca participen al tradicional Concurs de Cartells de la Trobada d'Escoles en Valencià de l'Horta Nord, que enguany se celebrarà a Burjassot el pròxim 21 d'abril.

En esta edició cada xiquet i xiqueta havia de mostrar la seua inspiració al voltant del poble amfitrió de la trobada i, com no, del poeta per excel·lència, Vicent Andrés Estellés. La votació del cartell va estar molt renyida, però finalment el treball guanyador ha resultat el de la classe d'infantil del col·legi Jaume I de Puçol, que lluirà com a imatge principal a la carpa de la Trobada d'enguany.

Darrere es plasmaran els altres tres cartells finalistes: en Primària, el dibuix de Yanira Iranzo, del CEIP Carraixet d'Almàspera; en Secundària, la composició d'Anna Rodríguez, de l'escola La Masia de Museros; i en Batxillerat i Cicles Formatius, el treball de Víctor Romero, de l'IES Puçol.

Moltes gràcies a docents, famílies i alumnat per la vostra participació! ■



LES SITGES

Divisa de Burjassot

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE BURJASSOT

Detall d'un dels 41 pilons que es conserven a les Sitges de Burjassot

Es commemoren els 450 anys de la construcció del magatzem subterrani monumental que abastia de blat la ciutat de València

Les sitges han existit des del Neolític acompanyant la civilització per a emmagatzemar les collites i mantindre-les en bon estat baix terra. A causa de les necessitats d'abastiment del cap i casal, calia importar dues terceres parts del blat que s'hi consumia cada any, per la qual cosa el 1573 es decidí construir un rebost per al forment necessari en qualsevol època de l'any. A l'obra contribuïren totes les poblacions del voltant que se'n beneficiaven, no no-

més València. I les condicions del tossal del lloc de Burjassot facilitaven el seu buidatge per a la construcció de les sitges.

Ara commemorem els 450 anys de la construcció d'aquest graner monumental, que l'any 1982 fou declarat monument històric i artístic nacional. L'ajuntament de Burjassot ho ha celebrat amb cultura i història compartida amb la població. «L'aniversari és un gran esdeveniment que volem aprofitar per a reivindicar la fase de restauració que du a terme el ministeri de Cultura en el nostre monument més important i més característic, i també la seua difusió com a patrimoni únic en el món, a causa de la seua forma constructiva i estructural», explica Javier Naharros, regidor de Cultura i Patrimoni.

Durant la Guerra d'Espanya, les Sitges s'aprofitaren com a refugi anti-aeri connectant els espais buits interiors. Als anys seixanta l'ajuntament de València en va registrar la propietat, però el fet que siga una infraestructura externa al seu terme, ha fet que no rebera l'atenció ni la inversió necessària i durant dècades s'ha deteriorat. Burjassot manté un



Homenatge al cronista i metge Arturo Cervellera amb el descobriment d'una placa a la façana de la que sigué la seua casa i consulta

conveni que permet fer-ne ús i assumir el manteniment bàsic, sense poder tocar cap element arquitectònic ni restaurar les sitges, per això és molt important la intervenció actual del ministeri. Els actes de commemoració començaren el diumenge 12 de novembre amb el concert del Cor Ciutat de Burjassot en l'ermita de Sant Roc, adjunta al monument. El 17 i 18 en l'Embarronat de les Sitges tingueren lloc unes jornades d'estudis locals amb ponències dels estudiosos Luis Manuel Expósito («Pa per a tots els valencians: les Sitges de Burjassot»), Francisco Andrés Estellés («La confraria de Minerva»), Santiago López («Relació entre l'Ermita de Sant Roc i Burjassot»), Arturo Cervellera («Centenari de la publicació de *Topografía médica de Burjassot*»). També Robert Blanes va presentar el llibre *Los Silos de Burjassot en el siglo XIX*; es realitzaren visites guiades a l'interior; i com a colofó el Grup de Danses l'Empalme actuà al pati de les Sitges.

Història i arrelament

«El nombre total de carrers és de seixanta, la majoria són rectes i llargs. El pis és el natural del terreny, que encara que ferm, es desgasta molt pel continu trànsit de carros». Són unes frases extretes de *Topografía médica de Burjassot*, escrita el 1921

per Arturo Cervellera Castro i publicada per l'Institut Mèdic Valencià el 1923. En la primera part estudia els elements naturals del medi, mentre que la segona desenvolupa l'aspecte mèdic, social i estadístic de la població. Cent anys després hi podem avaluar-ne el creixement i el progrés: «Burjassot compta amb 1.637 edificis i 106 coves». Els primers eren habitatges d'un o dos pisos, i els xalets, d'un pis i hort darrere la casa «per a arbres fruiters i plantes d'adorn», mentre les coves eren habitacions subterrànies creades a partir de 1840, «iguals i antihigièniques».

Entre el 2 i el 31 de desembre l'Ajuntament ha acollit una exposició sobre el llibre, que completava els actes dels 450 anys de les Sitges. El primer dia aprofità per a l'homenatge

al cronista i metge Cervellera, amb el descobriment d'una placa on tingué casa i consulta, al passeig Concepción Arenal. El regidor Naharros anuncià que s'instal·laran més plaques per a memòria d'altres persones rellevants de Burjassot. També va manifestar que al llarg de 2024 també es publicaran llibres d'història i es faran visites guiades a les Sitges: «S'ha de projectar el patrimoni i la seua importància. I donar-lo a conèixer, primer al veïnat, que la gent del poble el conega i el valore, i en acabant al públic de fora». Burjassot està implicat amb la visibilitat de la seua història i patrimoni des de la proximitat i la identificació de l'entorn social, perquè ens arremem, com en Les Sitges, des de la llavor de la memòria. ■



LES XIQUES D'OR de Vinalesa

Una desena de dones majors del poble formen part d'un grup de teatre que anima la vida cultural i social del municipi des de fa més de 15 anys

REDACCIÓ JORGE PÉREZ BAEZA
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE VINALESA / LES XIQUES D'OR

Sainets, obres satíriques, musicals, balls i coreografies amb cançons de Camilo Sesto, de nades... El seu art és ric i divers, sempre representat amb passió, alegria i originalitat. Però, sobretot, davant d'un pati de butaques ple, perquè quan elles apareixen en escena, el teatre s'ompli.

Parlem de les Xiques d'Or de Vinalesa, el grup d'adults de l'escola municipal de teatre que formen una desena de dones del poble, que des de fa més de 15 anys activa i anima la vida cultural i social del seu municipi. "La gent es diverteix molt en les nostres funcions, s'ho passa molt bé i sempre ens pregunten per a quan fem la propera actuació. Perquè nosaltres també disfrutem molt i això es nota", explica Pepita Lerma, una de les primeres integrants des que es va crear el grup.

Pepita comenta com s'hi va unir després que el seu home faltara, al 2003, cosa que li va ajudar molt a tirar avant. "Som totes dones del poble i amigues", afirma, d'entre 67 i 82 anys, unides per l'afició pel teatre, que posen en pràctica, com a mínim, en assajos un dia per setmana, o tots els dies quan s'acosta l'actuació. "El que més ens agrada són els sainets i riure'ns molt. Quan anava

a escola cantava cançons de Sara Montiel i ara en fem de Camilo Sesto, José Velez i d'altres de l'època, de la música que ens agrada", apunta Pepita.

A banda d'això, recentment, com ara, representaren en la Nau Julio Martínez Blat de Vinalesa l'obra "Retrats al viu", un sainet valencià de Manuel Millás, en solidaritat amb l'associació Carena, el qual va ser rebut amb èxit de crítica i públic; i per Nadal visitaren el Centre de Dia per a cantar nades.

El seu repertori inclou també obres com "La Dona Sola", de Dario



Fo i Franca Rame, coneguda per reivindicar la igualtat i els drets de les dones —en aquest sentit sempre preparen continguts especials per a dates com el 8 de març o el 25 de novembre—; o "Les Pastilles de la Uela", de Vicent Marco, de marcat caràcter irreverent.

Ita Aagard, professora del grup

L'actriu, docent de teatre i dramaturga Ita Aagard és la professora del grup des dels inicis, testimoni i participant de la seua evolució. "Per a mi és un treball molt interessant perquè aprenc d'elles i elles de mi", co-



Representació teatral en 2017 de l'obra 'Un torero de cartó'



menta. "Les classes són una espècie de teràpia tant física com emocional. D'una banda perquè exercitem el cos amb el ball i els moviments, la veu amb el cant i la memòria amb els textos. D'una altra perquè el grup

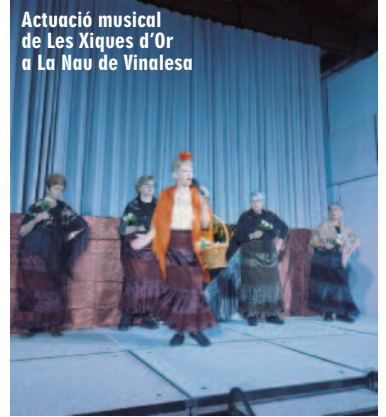
es relaciona, es fa companyia i ens divertim molt sempre", afirma la professora.

La docent explica com se sent molt unida personalment al grup: "és com si reconnectara amb ma mare i la gent de la seua generació, persones que són la nostra història i que ens ensenyen moltes coses. Em sent molt a gust amb elles".

Les Xiques d'Or tenen un repertori ampli en constant evolució, ja que cada any fan una obra nova. "Hem treballat de tot, des de sainets, que és una de les coses que més els agrada, fins a poesia. Podríem dir que fem cultura popular", explica.

Alba Cataluña, regidora de Comunicació de l'Ajuntament de Vinalesa, destaca el caràcter del grup com a una eina de socialització per a les dones del poble, a més de formativa, així com a part activa de la vida social i cultural de Vinalesa. "Les seues actuacions son còmiques

Actuació musical de Les Xiques d'Or a La Nau de Vinalesa



i reivindicatives, sempre estan presents en activitats vinculades amb la igualtat, solidàries o actuant al centre de majors per a donar alegria al poble", apunta la regidora.

A jutjar per la bona recepció de les seues actuacions per part del públic, poc o res han d'envejar les Xiques d'Or de Vinalesa a la mítica sèrie dels anys 80. ■

Perfum de Patchouly

Una aroma icona per excel·lència, el nostre perfum de Patchouly és sensual i embriagador.

ELS NOSTRES PRODUCTES TENEN CERTIFICACIONS ECOLÒGIQUES I ARTESANALS, I ESTAN ELABORATS A L'HORTA NORD

TROBES LA NOSTRA GAMMA DE COSMÈTICA NATURAL AL WEB WWW.YERBASVIVAS.ES



YERBAS VIVAS
TORNEM A LES ARRELS

La nit en què Raimon (quasi) cantà a Foios

REDACCIÓ SERGI RUIZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE FOIOS

Censurat! Una traçada nerviosa serví el jove amb grenyes per estendre el mot de reprovació. El participi es llegia contundent, estampat en un roig roent als cartells amb el retrat del cantautor Raimon que hom havia enganxat a Foios i als municipis de la contornada, sobre murs i parets.

Era el 8 de setembre de 1973. L'estiu tocava els seus últims compassos i la llum esmoreïda del capvespre s'esvaïa perceptiblement a les immediacions de *la Casa dels xavals*, a l'albereda. A eixes hores la notícia ja corria pels llavis de tots i quasi ningú desconeixia que *Gobierno Civil*, davall de les pressions de l'alcalde i de la corporació municipal, s'havia desdit del plàcet que setmanes enrere lliurava al grup de joves i vetava finalment l'actuació de Raimon a Foios, plat fort i prelude d'una primera Setmana de la joventut que ordien des de feia mesos.

Malgrat la prohibició, o potser a causa seua, aquella vesprada el poble era un vesper inquiet. S'afirma que, pròxims a l'hora en què estava prevista l'actuació, policia secreta i alguns agents de paisà s'entremesclaven concitats pel rumor que Raimon hi era al poble d'amagat. "Aniré a Foios a tocar gratuïtament", es va oferir l'artista en conèixer per *Radio Popular* i premsa escrita que a Foios una colla de joves enllestia una completa i arriescada iniciativa cultural, alhora de protesta i àdhuc valencianista.



Celebració dels 50 anys dels Jocs Florals

Aquell vespre s'esperava, i es temia a parts iguals, que el cantautor acceptara un darrer pols de rebel·lia dels joves, apareguera furtivament i pujara a l'escenari a interpretar, si més no, *Al vent*, el seu himne de llibertat.

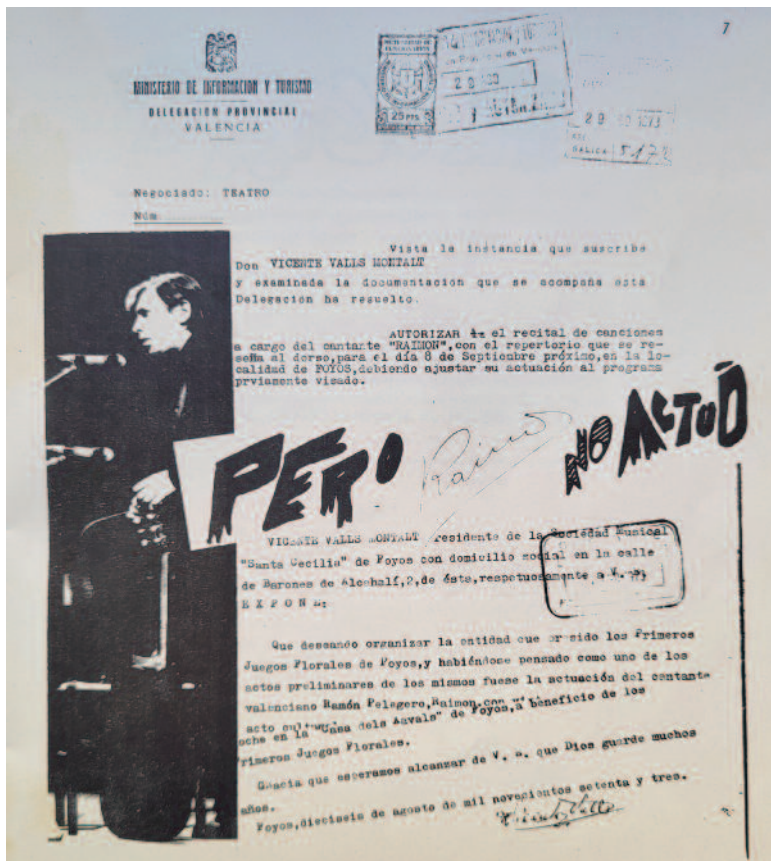
Passions i reticències

Deu anys feia que Raimon arrossegava amb èxit la seua cançó més emblemàtica, desfermant passions i reticències a parts iguals. Tanmateix, els minuts s'esfumaven, tensos i dilatats, i a la *Casa dels xavals* la indignació creixia i les gents anaven i venien en un quefer desficiós. Els joves gesticulaven airats i no es resignaven, però era també visible que els majors, entre ells les mateixes famílies dels organitzadors, bufaven alleujats a les seues cases.

L'alcalde havia refusat l'envit del grup de joves d'organitzar una setmana de la joventut al voltant d'uns Jocs Florals, i s'hi negà a donar-los

suport. Llavors, s'encomanaren a la institució amb més solera del poble i davall la presidència de Vicent Valls, la Societat Musical apadrinaria formalment i moral els actes.

La disputa hi entrà fins i tot en el terreny de l'església. Don Eugenio, un rector militant amb cadira a l'Ajuntament, coartava cada esperó, però un vicari sol·lícit a la petició juvenil afegí la coral de la parròquia a la iniciativa. No es tractava només d'un estira i arronsa amb les institucions franquistes, també s'evidenciaven les ruptures generacionals. El jovent s'atrevia a remoure els fonaments del règim enfront d'unes autoritats i famílies que continuaven mirant la guerra per la cua de l'ull. El 1973 el franquisme exhalava les seues darreres alenades però el seu rigor es precipitava encara sobre les consciències i impregnava com una freda rosada d'hivern. Potser censurant Raimon s'esvaïa el més gran dels atractius de la Setmana, però



els actes que acompanyaven els Jocs Florals van seguir.

Tot i que frustrada, la de Raimon no estaria l'única contribució *gratis et amore* a les activitats d'aquella colla de joves. Dies abans, una delegació va retre visita a Vicent Andrés Estellés a Burjassot i aconseguí que el poeta prologara la vetllada dels Jocs Florals. Per a finançar els actes també s'hi sumà la participació d'Àngel Villena, un reconegut columnista de *La hoja del lunes* que il·lustrava els seus escrits amb viñetes pròpies. Un adhesiu de 3 pessetes, amb un carreter arreat una haca de mala mort amb la llegenda, *Arre rossí! De Foios bufons, i què?* va esdevenir des de llavors icònic. Des d'ara estant potser no s'aprecia la volada, però els joves van atraure fins i tot l'interès de TVE que els va cobrir la constitució de la cooperativa literària.

En la seua variant més formal, els Jocs Florals al País Valencià es-

taven en decadència. Tanmateix, pels joves de Foios, eren una forma com una altra qualsevol de donar corda als seus anhels. Els Jocs se celebraren en les immediacions del llavors domicili social de la banda, a l'encreuament dels carrers Barons

d'Alcahalí i Secretari Higon. En certa manera, l'emplaçament de l'entaulat al costat del Musical i no a la plaça on hi ha l'Ajuntament tampoc no era casual, sinó, més aviat, un desafiament afegit.

Els Jocs Florals que posaven el colofó a la setmana d'actes reclamaven la fanfàrria i la vistositat d'una desfilada, amb dotze dames d'honor en blau clar i una regina abillada en un to més fosc, acompanyades dels respectius fadrins. Amb tot, guardons en les tres categories: flor natural, englantina d'or i viola d'or i un homenatge a les dos persones més majors del poble, la tia Pera i el tio Ramonet, a càrrec dels xiquets.

Recentment s'han complit 50 anys d'aquells Jocs Florals, efemèride que l'Ajuntament ha celebrat reunint els seus protagonistes i fent una nova tirada dels adhesius de l'haca i el carro. Els primers i únics Jocs Florals que ha hagut a Foios, brillaren amb Vicent Andrés Estellés, la banda de música de la societat musical i el repertori d'Els Pavesos, amb el seu ja clàssic, *Que vinga, que vinga, que vinga la llum i que al Sr. Alcalde li donen pel...!* corejat vivament pels assistents.

Al final, tot i que sense Raimon, vingué la llum. ■





OBRIM LES SUBSCRIPCIONS A ESPAI CARRAIXET PER AL 2024

Si ens tens en les mans i ens lliges ja coneixes la nostra tasca: informació de proximitat sobre el nostre patrimoni i activitats culturals, sobre el valor del nostre territori i de la gent de l'entorn de l'Horta Nord. **Estigueu al cas perquè del 12 al 22 de gener obrirem les subscripcions a la revista per al 2024, i podreu formar part de la comunitat que gaudeix i promociona la cultura entre el veïnat.** El nostre projecte s'alimenta i creix des de la xarxa creativa de la comarca, de la innovació i de les complicitats amb els nostres subscriptors i subscriptores. Vine a formar-ne part! Més informació www.espaicarraixet.es.

NADAL CULTURAL A MONTCADA

El programa d'activitats culturals per al canvi d'any ha sigut intensa Montcada. Els dies 26 i 27 de desembre hi hagué cinema infantil. Aquesta oferta tindrà seguida tots els caps de setmana, amb una pel·lícula en valencià una vegada al mes. El 28 oferiren un concert de Dani Miquel en el centre cultural Blasco Ibáñez. El divendres 29 el taller de creació d'històries i joc «Una pedra en la sabata» en la biblioteca, que completava el programa de contacontes del desembre. I com és tradicional, als carrers, celebraren el 29 la carrera de Sant Silvestre i el 5 de gener la cavalcada dels Reis d'Orient.



UN NOU REFUGI ENTRE DOS CASES DEL PUIG

El patrimoni relacionat amb la Guerra Civil en El Puig és ben variat, per la seua orografia com per la seua situació propera a la mar i a la ciutat. Ara s'ha recuperat al carrer dels Furs un refugi situat entre dos cases del veïnat, d'una longitud de 13 metres. Les dos entrades de la galeria excavada permetien que entrara la gent amb major rapidesa i que el refugi estiguera ventilat constantment. En el seu interior trobem trams en els quals s'ha treballat el gres roig en forma de banc per a poder asseure's durant els bombardejos.

L'ETNO

MUSEU EUROPEU DE L'ANY



D | Diputació
V | de València | Àrea de
Cultura



Carrer Corona, 36 - València - 963.883.565 - www.letno.es

«Gori, gori, gori, visca sant Antoni!»

Rafelbunyel celebra la tradicional festa amb la novetat de ser la primera edició amb la distinció d'interés turístic local

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT DE RAFELBUNYOL

«Dels sants de gener, sant Antoni és el primer» diu la dita, i enguany a Rafelbunyel serà la primera vegada que la festa que l'acompanya ostente el títol d'Interés Turístic Local, distinció reconeguda per la conselleria de Turisme i publicada pel diari oficial de la Generalitat l'1 de febrer de 2023. Arreu de les terres valencianes és la festa més important de l'hivern, que connecta amb antics rituals pagans de foc que pretenien afavorir la fecunditat i els conreus. La vinculació religiosa que converteix la tradició al cristianisme va suposar, ja en els orígens de Rafelbunyel al segle XIII, la dedicació de l'església principal al sant.

Antoni Abat fou un anacoreta egipci dels segles III i IV que va resistir a les temptacions diabòliques durant el seu retir al desert. La tradició el representa com un vell barbut vestit humilment, amb roba de sac i caputxa, acompanyat dels següents elements: un bàcul, una campana, el foc sagrat i un porquet. La seua enorme popularitat en les comarques valencianes deu estar relacionada amb el fet que se'l considere patró dels animals, dels llauradors i dels traginers. Imprescindible per tant per a les tasques productives de l'horta. El foc i la benedicció dels animals, ara com ara més de companyia que domèstics o



Benedicció dels animals a Rafelbunyel

de faena, són les activitats més característiques de la seua celebració. En l'Horta Nord també aprofita sovint per a compartir el tradicional plat de calderes.

La celebració més antiga

El reconeixement com a festa d'interés turístic a Rafelbunyel és una contribució principal per a la seua promoció, i està fonamentat en dos aspectes. El primer és ser la celebració més antiga del municipi i la més arrelada en la població. La vigència i el vigor actual s'ha manifestat recentment amb la retransmissió per *streaming* de les activitats festives, per primera vegada l'any 2016. Més encara, quan la pandèmia de Covid-19 va impedir-ne la celebració l'any 2021, la il·lusió i les ganes de tots per la pólvora, la germanor i les tradicions, feu recuperar-la fora de data al començament d'abril de 2022. El segon aspecte troba base en les peculiaritats que fan aquesta festa especial ací: la «plantà del Maio» (un tronc ben alt enmig de la falla), la representació de sant Antoni acarant les temptacions dels dimonis en el desert o l'ofrena de taronges a les diverses imatges que té a Rafelbunyel.



Cuinat de calderes per a repartir el tradicional plat entre el veïnat



La pirotècnia també manifesta el seu protagonisme popular amb varietat d'actes per a totes les edats. Així, a més de la passejada amb el sant, comença la setmana de celebració amb el «txupinazo» de benvinguda al patró, que també tindrà «despertà» i gran «coetà» a la gàbia del carrer Magdalena els dies

19 i 20. El dia 19 es cremarà la falla, el 20 de gener hi haurà cucanyes i calderes i el diumenge 21 serà la benedicció d'animals.

L'alcalde Fran López fa èmfasi en la participació i impuls de «totes les persones que treballen dia a dia des de fa anys per a preservar i fer créixer la nostra festa i conservar el

patrimoni comú». De fet l'ajuntament col·labora amb els festers de 2024, que són els autèntics organitzadors de la festa, sempre amb el suport de l'Associació de Sant Antoni. A més enguany la gàbia per a les trobades de llançament de coets ha estat amplificada a causa de la demanda de participació popular. El recinte per a la «coetà» serà de 24x8 metres, de manera que augmenta dels 128 m2 de l'any passat als 192 m2 que podran gaudir en aquesta ocasió. «Afrontem aquest reconeixement amb il·lusió i moltes ganes, en una ferma aposta per la continuïtat de la Festa. Volem agrair la labor dels festers i de l'Associació de Sant Antoni, motors de la festa, per la seua dedicació a augmentar el valor de les nostres tradicions», assegura Alicia Piquer, regidora de Patrimoni.

Rafelbunyol demostra que la millor reivindicació del patrimoni social de les nostres festes és conrear-les amb germanor, continuïtat i alegria de compartir-les. I com en diuen festers i festeres: «Gori, gori, gori, visca sant Antoni!». ■

SANT ANTONI
RAFELBUNYOL
Festa d'Interés Turístic Local

Del 13 al 21 de gener

SANT ANTONI
RAFELBUNYOL
 Festa d'Interés Turístic Local

Ajuntament de **Rafelbunyol**

MEMÒRIA CENTENÀRIA

Alboraia commemora els cent anys de l'edifici de l'escola pública Cervantes

REDACCIÓ MIREIA CORACHÁN
FOTOGRAFIA AJUNTAMENT D'ALBORAIA
VÍCTOR R. PANACH - RICARDO PINTORET

L'antic col·legi Cervantes, hui Centre Ocupacional Pas a Pas, compleix cent anys i Alboraia està disposada a celebrar-ho de la millor manera possible. Ha sigut un dels centres clau de l'escola pública en el municipi i les veïnes i veïns ho recorden amb moltíssima estima.

El consistori està recopilant anècdotes i fotografies antigues del pas de la ciutadania per aquest emblemàtic centre que actualment ha sigut objecte d'una remodelació, amb l'adequació dels murs i la façana.

En abril, la localitat ho festejarà amb una gran exposició, la presència de professors i antics alumnes i la visita guiada per aquesta institució centenària en la història de la qual ara volem endinsar-nos.

D'escola nacional a Cervantes

El diumenge 9 de desembre de 1923 va tindre lloc un dels esdeveniments més importants per al desenvolupament social d'Alboraia: la inauguració del nou edifici per a les escoles de xiquets i xiquetes del poble. El diari *Las Provincias* en l'edició del dimecres 12 de desembre de 1923 deia així: "El diumenge a les quatre de la vesprada es va inaugurar solemnement el nou grup escolar d'Alboraia. La població estava engalanada; la música, amb les autoritats i molta gent, van eixir a rebre els invitats de València".

Si bé hi ha constància que a Alboraia hi havia escola, almenys, a partir de la Constitució de Cadis de 1812,



Antiga escola Cervantes, hui en dia Centre Ocupacional Pas a Pas

la utilització d'un nom privatiu identificatiu propi no apareix fins molts anys més tard. És a dir, l'escola d'Alboraia es deia així: escola nacional d'Alboraia.

Moltes escoles de poble depenien curricularment del Grup Cervantes del carrer Guillem de Castro de València, com era el cas d'Alboraia o de Tavernes Blanques, i amb el temps prengueren el nom del Grup, Cervantes, com a propi.

D. Miguel Angel Simon Aparicio fou un mestre destacat d'aquesta època al poble. La seua influència serà essencial per al desenvolupament de l'educació a Alboraia. Impulsor de la creació de noves escoles modernes, va rebre la condecoració de la Creu de l'Orde Civil d'Alfons XII en 1912. A més, tot segons informació contrastada i publicada per la Colla Historia-Viva-Alboraia, serà ell el qui convencerà l'Ajuntament de fer una nova escola (la que coneixem ara), en la qual es varen invertir 90.000 pessetes. El finançament de l'escola no va

ser senzill i finalment va haver de córrer-se a l'ajuda del veïnat. Va convertir-se en el primer grup escolar públic mixt graduat de la localitat.

"Sembla clar que, amb aquestes dades sobre aquest gran mestre enamorat de la literatura cervantina, l'edificació de la nova escola va prendre el nom de Cervantes, així com el carrer on està situada en la nostra població", ens expliquen des de la Colla Història-Viva-Alboraia.

Jutjat municipal

Si l'origen i història del centre són cri-daners, també ho és el motiu de la seua construcció. Almenys això creiem després de llegir la notícia del diari *La Correspondencia de Valencia* de 20 de juny de 1905, on es denunciava l'ús del mateix espai de l'Escola de Xiques com a Jutjat Municipal, descrivint l'Escola com a "un caserón viejísimo, con un pozo negro en el patio, donde se respira de todo menos aire puro". Un motiu ben present si no causant directe de la construcció

del nou edifici de les escoles del Grup Cervantes.

Però una escola no és una construcció sinó, més aviat, una conjunció de vivències. Deia Jean-Jacques Rousseau que allò que s'estima en la infància "es queda en el cor per a sempre", i nosaltres ho hem pogut comprovar mitjançant el testimoni dels seus antics alumnes, com és el cas del mateix alcalde de la localitat, Miguel Chavarria, qui ara recorda a tres dels seus mestres: Don José, Don Vicente i Don Antonio. "De Don Antonio Contreras Burgos recorde fins i tot els cognoms. Li he tingut un agraïment especial, perquè em va preparar l'examen d'accés al Batxillerat", rememora l'alcalde.

Imatges, retalls del passat, d'alegria i dolor. Els càstigs d'alguns mestres, que, regla en mà, pegaven els seus alumnes com a reprimenda. "Tenia una de coure com de mig metre, i com una barra de guix de grossa, un dia va donar-me tal reglès, que em va fer plorar", contenen.

Hi ha altres records durs, com quan tocava prendre's la llet en pols, que diuen que l'enviaven els americans, i els alumnes amb més recursos es duïen Cola Cao de casa o cacau en pols. "Jo me l'havia de tragar a soles, no he tornat a provar mai més la llet", relaten. Hi ha altres vivències més agradables, com ara veure passar els mestres quan anaven i tornaven en el trenet, des del carrer que aleshores s'anomenava Calvo Sotelo; o el flamant Seat 124 de D. Francisco; les partides de xapes; els moments tan agradables jugant a la trompa en el pati de darrere; o quan anaven a cantar en formació.

Un mapa de vivències que entreteixeix la memòria col·lectiva del poble d'Alboraia, durant ni més ni menys que cent anys. Els murs de l'escola han contemplat el creixement de molts i moltes i la mateixa evolució d'una Alboraia agrícola cap al gran municipi que hui coneixem. Enhorabona i per molts anys més! ■



Xiquets i xiquetes eixint del Cervantes després de la seua jornada escolar



Pati interior, que connectava l'edifici de les xiques amb el dels xics



El transport públic amplia avantatges

REDACCIÓ EDUARD RAMÍREZ
FOTOGRAFIA ALAMIDA

Les millores d'accessibilitat afecten els descomptes en les tarifes per als usuaris que ha prorrogat la Generalitat fins al juliol del 2024, i també amb la nova APP SumaJoven que facilita els tràmits de gestió

El 2023 tancarà amb una xifra propera als 205 milions de viatgers en l'àmbit de l'Autoritat del Transport Metropolità de València (ATMV), vora un 30% més que els registrats en l'any 2022, que en foren 160 milions. Una de les missions assignades al consorci, entre altres de més tècniques, és «la promoció i difusió de la mobilitat sostenible, impulsant l'acció coordinada de les administracions públiques per a potenciar els desplaçaments no motoritzats i el transport públic», que es veu molt afavorida per l'abaratiment de les tarifes. La tardor d'aquell 2022 començaren els descomptes en el transport públic, amb un 30% de reducció en els preus, i va començar un creixement d'usuaris que s'ha consolidat i augmentat clarament en els mesos posteriors. L'efecte positiu d'aquestes mesures es manifesta en el fet que 140 milions de trasllats han sigut realitzats amb

títols amb descompte tarifari, prop d'un 70% del total de viatges. Així les xifres esdevenen una prova de la gran transversalitat de les mesures de promoció del transport públic. L'aposta de la Generalitat pel manteniment i millora dels avantatges per a les persones usuàries reforça el camí de la sostenibilitat i l'adaptació de la mobilitat metropolitana.

Just abans de Nadal el Consell aprovava el decret llei 14/2023 per a la pròrroga de les bonificacions tarifàries en els serveis públics de la Generalitat. Això vol dir un descompte del 50% en els títols multioperator, com ara la targeta SUMA que permet viatjar en Renfe rodalia, Metrovalencia, MetroBus i l'EMT de la ciutat de València, que s'estendrà fins al 31 de juliol de 2024. Igualment el decret allarga fins al 30 de juny la gratuïtat dels serveis de transport per a les persones fins als 30 anys. Les persones que ja dispo-

sen de l'abonament jove gratuït hauran de recarregar-lo abans del 8 de gener a fi de poder continuar usant-los. Les persones que encara no el tinguen han de seguir el tràmit habitual, accedir a la zona personal del web de Metrovalència i demanar cita prèvia presencial per tal d'aconseguir-lo.

Renovació de targetes

Com en l'àrea metropolitana de València hi ha 400.000 targetes d'aquesta classe, s'han establert sistemes que en faciliten la renovació. En les màquines de recàrrega de les estacions de Metrovalència estarà habilitada la possibilitat de prorrogar el seu ús gratuït. I l'opció més innovadora apareix amb una app de nova creació, SUMAJove, disponible en PlayStore, que permet una vegada descarregada en el mòbil la renovació de l'abonament jove automàticament. Així podran fer la recàrrega de la targeta des de qualsevol telèfon amb sistema Android sense més tràmits ni costos afegits. Aquesta experiència pionera en l'ús de la tecnologia per a la renovació massiva de targetes de transport serà la base experimental per tal de fer més àgils en el futur els processos d'actualització de targetes intel·ligents de transport.

Un repàs breu dels avantatges de l'ús del transport públic ens porta

primer a la reducció de la contaminació causada pels gasos que genera el transport privat. També cal apuntar l'estalvi per a les nostres butxaques, més encara si comptem aquestes mesures d'estalvi i els alts preus dels carburants. A més està comprovat que el càlcul previ de les rutes a seguir en transport públic redueix el grau d'estrès i de cansament. Imagineu per un moment les cues en hores punta i feu els vostres propis comptes. Per altra banda la seguretat del transport públic és molt major pel que fa a la possibilitat de patir un accident que quan usem vehicles particulars. I finalment la reducció de la contaminació per soroll, ja que es calcula que el trànsit és el causant del 80% de la contaminació acústica de les grans ciutats.

Emprar el transport públic redueix dràsticament la petjada ecolò-

gica per cada usuari. Per això totes aquestes mesures complementen les iniciatives d'estalvi en el transport públic posades en marxa per la Generalitat Valenciana, per a fomentar la mobilitat sostenible, alleujar les despeses que carrega la ciutadania i combatre els efectes de la inflació. L'objectiu és promoure millors hàbits de mobilitat per a tota la societat, així com recordar que el transport públic és un mitjà econòmic, segur, còmode i també sostenible, que facilita els desplaçaments interurbans. ■

EL TRANSPORT PÚBLIC ÉS UN MITJÀ ECONÒMIC, SEGUR, CÒMODE I SOSTENIBLE



EN 2024 SEGUIX EL MOVIMENT DE L'ESTALVI PUJA'T!

-50%

EN TÍTOLS MULTIVIATGE fins al 31 de juliol de 2024

ABONAMENT JOVE GRATUÏT fins al 30 de juny de 2024

Un futur de millora per a la pilota

La Mancomunitat del Carraixet promou un programa de tecnificació per a joves



REDACCIÓ **EDUARD RAMÍREZ**

FOTOGRAFIA **MIQUEL NAVARRO** / R. R. BACHOT / MANCOARRAIXET

L'afició pel nostre esport autòcton viu i creix als carrers i als trinquets, però també necessita la millor versió dels protagonistes del joc. Per això la formació tècnica ha d'acompanyar el seu esforç. La Mancomunitat del Carraixet promou aquesta implicació amb diverses activitats, entre les quals destaca l'Escola de Tecnificació. Després de les dificultats de la pandèmia de Covid-19, torna al camí de desbrossar horitzons per als jugadors, ahora que ha de recuperar la màxima eficiència esportiva.

Els joves que en formen part tenen entre 12 i 16 anys, al voltant d'una vintena, seleccionats a partir del compromís personal d'assistència i participació, i el nivell dels jugadors, que justifique el treball de tecnificació. Entrenen a Alfara, perquè principalment fan frontó i escala i corda, i es pot fer tot en les mateixes instal·lacions del poliesportiu, encara que de vegades també van a Vinalesa i a Bonrepòs.

Els objectius són, en primer lloc, ampliar els entrenaments que els jugadors fan als seus clubs d'origen. En segon, aprofundir en aspectes tècnics que no es poden treballar tant en els entrenaments habituals. I, finalment, el treball humà, és a dir; generar nexes d'unió entre els adolescents que practiquen pilota als pobles de la Mancomunitat. L'entrenador actual és Pau Fito, que es dedica



Un dels primers campionats organitzats des de la Mancomunitat del Carraixet a principi dels 2000

a perfeccionar aspectes tècnics del joc, però per l'escola de tecnificació de la Mancomunitat del Carraixet han passat altres professors, actualment professionals de la pilota, com ara Nacho Chacón, Víctor Bueno o Guillermo Alandes.

Preparació específica

Toni Almela, tècnic d'esports de l'entitat, explica quina és l'aposta per la pilota: «L'Escola de Tecnificació busca la preparació específica de les persones més destacades de les pedreres dels clubs, per tal que puguin entrar en nivells superiors. Però des de la Mancomunitat promovem accions des d'edats primerenques, entre els 6 i els 7 anys, amb jornades que es realitzen als centres escolars, festes de pilota valenciana, trobades, etc. Així, xiquets i xiquetes tenen un primer contacte divertit i positiu amb

la pilota per tal que vulguen continuar als clubs de les poblacions».

La llavor de l'Escola de Tecnificació de la Mancomunitat del Carraixet es va plantar a principis de segle, amb la creació d'un centre de suport a les escoles de pilota i la posada en marxa de campionats, on van participar uns joveíssims Puchol II, Pepet d'Alfara o Julio de Vinalesa, entre d'altres. Hi trobem altres casos d'èxit, amb pilotaris que han passat per l'escola de tecnificació i que busquen el seu lloc dins del món professional, com és el cas de Vicent Peydro. També hi ha d'altres, encara més joves, que comencen a obrir el seu camí en les categories de promoció, com Joan Orts o Ulises Ortiz. La Mancomunitat del Carraixet té el repte de seguir ruixant la possibilitat dels futurs jugadors (i jugadores) perquè s'arrelen a la pilota. ■

EXPERIÈNCIA DE JOVES QUE HAN PASSAT PER L'ESCOLA DE TECNIFICACIÓ

ULISES BLASCO



Al desembre ha quedat subcampion d'escala i corda en categoria sub18, com a mostra de la seua progressió esportiva. Va passar per l'Escola de Tecnificació de Pilota durant dos anys, previs a la seua entrada al grup de tecnificació de la Federació. De la seua experiència destaca: «Va ser un suport afegit que em va ajudar molt. Ens ajuntàvem gent de diferents pobles i equips, de diversos nivells, i ens ajudàvem uns a altres a millorar tècniques. Per a mi fou un pas fonamental per a augmentar el meu nivell. Els entrenadors, llavors normalment Nacho i Guillermo Alandes, foren un element clau, i també teníem campionats extra».

XAVI SEPÚLVEDA



Recentment ha guanyat l'Individual d'escala i corda en la categoria Tercera A. El seu gust per la competició i la pilota fa que recorde molt positivament el seu pas per l'Escola de Tecnificació: «Estigui vora tres anys. Començarem amb Víctor Bueno, amb entrenaments que estaven pensats per a preparar-nos les bases com a jugadors. Després, amb la construcció del trinquet d'Alfara i l'entrada de Nacho com a entrenador, que es preparava molt les sessions, la tecnificació resultava molt variada i profitosa. Sempre esperava els entrenaments de tecnificació perquè els gaudia i podia competir amb jugadors de molt de nivell».

JOAN ORTS



Ha quedat subcampion d'escala i corda en la categoria sub23 el passat mes de desembre, i en 2022 va aconseguir el títol de la Lliga2 Caixa Popular d'escala i corda. Valora els aprenentatges a l'Escola de Tecnificació: «Ens trobàvem gent dels clubs de Foios, Alfara i Vinalesa, usàvem les instal·lacions dels pobles i entrenàvem junts, que estava molt bé. Els entrenadors quasi sempre eren Nacho i Àlex Alandes, i tocàvem totes les modalitats. Ho passàvem molt bé i féiem colla. Després vaig començar als quinze o setze anys en tecnificació de la Federació, i ara estic en el Cespiva (Centre d'Especialització de Pilota Valenciana).»

mancomunitat
CARRAIXET



Montcada celebra la Setmana de la Llengua

L'Ajuntament de Montcada ha promogut la I Setmana de la Llengua, celebrada entre el 12 i el 19 de novembre, amb una proposta lúdica i cultural per a reivindicar l'ús del valencià. La iniciativa va servir, també, per homenatjar les aportacions del traductor, filòleg i antropòleg Joan Francesc Mira, així com també de manera pòstuma al cronista local Vicent Vicent Cortina.

Les activitats van començar amb l'organització a l'avinguda Mediterrània de la Plaça del Llibre, amb una exposició d'exemplars de literatura en valencià i activitats complementàries com la presentació de llibres o contacontes. Entre elles, la novel·la *Totes les portes*, de la directora d'*Espai Carraixet*, Núria Garcia (Naskunur Garberga). Tanmateix, la Plaça del Llibre va organitzar una trobada d'autors i autores de la ciutat de Montcada amb Josepa Mon-



tagut, Marc Caballer, Alfons Navarret, Pau Marqués i Manel Alonso.

També hi va tindre lloc una marató de lectura, amb la participació de les escoles de Montcada i associacions locals, coincidint amb la celebració del Dia del Llibre Valencià el 20 de novembre. D'altra banda, la programació va incloure la presentació d'*Els noms dels pobles valencians: origen i significat* d'Abel Soler, l'exposició de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua sobre *Els escriptors valencians exiliats* i la conferència titulada *I si parlem (més) en valencià?* de Ferran Suay. Amb

la representació teatral de l'*Espill* de Jaume Roig, a càrrec de la companyia Crit, es van tancar tot un seguit de propostes per posar en valor l'ús del valencià en qualsevol àmbit social.

Homenatge

El diumenge 19 de novembre l'Ajuntament de Montcada va retre un homenatge institucional a l'escriptor i defensor del valencià Joan Francesc Mira i a Vicent Vicent Cortina, cronista de la ciutat, com a clausura de la primera edició de la Plaça del Llibre. L'acte va comptar amb les intervencions de destacades figures com ara el periodista i escriptor Xavier Aliaga, l'escriptor Tomàs Llopis i la família de Vicent Vicent Cortina.

"Estem molt satisfetes de la resposta de la ciutadania, que ha omplit cada acte que hem organitzat i que ha pogut accedir a una gran oferta de llibres en valencià amb la Plaça del Llibre i amb una programació ben completa. Ha estat molt especial l'homenatge al gran intel·lectual valencià, Joan Francesc Mira, i a Vicent Vicent Cortina, cronista de la ciutat", va expressar Anna Gascó, regidora de Normalització Lingüística de Montcada. ■



El calaix de l'oblit

Un relat curt de **Manel Alonso**
 ESCRITOR DE PUÇOL

En morir el seu únic fill, Josep va sentir un buit immens en el pit. S'havia trencat l'ordre natural de les coses. Un pare mai no hauria d'enterrar el fill. Era un jove de vint-i-cinc anys, intel·ligent, esportista, creatiu i amb una gran sensibilitat social. Tenia encara tota la vida per davant i Josep aspirava a ser-ne espectador d'excepció. El fill havia sigut peça fonamental en el seu projecte de vida. Significava amor, esperança, continuïtat. En passar els dies més dolorosos del dol, Josep mirà enrere, a aquells que el precediren, i decidí traure'ls del bagul de l'oblit per a reconstruir pas a pas l'arbre genealògic. Sense futur, s'accontentava de reviuire el passat familiar. La dona, més resignada que ell, no entenia la seua actitud, ella preferia deixar-ho estar. Anà pescant d'ací i d'allà dades sobre els seus avis amb la constància pròpia d'un diletant. Desenes d'entrevistes amb parents que de vegades li oferien informació contradictòria. Pujà una branca més i s'encallà amb els besavis, els buits en la memòria dels vius eren enormes. No tenien dades sobre anys i llocs de naixement, i fins i tot desconeixien els segons cognoms. Havia arribat a un atzucac del qual li resultava complicat eixir, fet que el frustrava d'allò més.

Algú li va parlar de la pàgina web del registre civil. Des de feia un temps es podia accedir a un lloc on l'Estat oferia la possibilitat de buscar avantpassats.

Ell no era massa destre navegant per internet. Solia vagar per l'oceà digital amb la brúixola espatllada. Es posava nerviós i, quan les coses no eixien com esperava, es crispava d'allò més. Així i tot, es carregà de paciència i emocionat i atabalat isqué a l'aventura. Pitjà amb el cursor l'apartat de recerca d'informació. Demanà sobre el besavi patern, el nom del qual era el mateix que el de l'avi, que el del pare, que el del fill mort, que el d'ell. Pitjà entre dues tecles i l'ordinador semblà bloquejar-se. De colp i volta aparegué la imatge d'un rellotge d'arena, la màquina demanava temps. Josep, de temps encara en tenia, però paciència poca. Aparegué una dada; el cercador, en compte d'haver anat enrere en el temps, havia anat endavant. Justament el lloc on no trobaria res, ja que la seua nissaga s'acabava

amb el seu fill. Un minut més tard aparegué un nom. El seu, el del besavi, el de l'avi, el del fill mort. I un primer cognom, el de tota la nissaga. Un xiquet nascut vint-i-cinc anys més tard en una altra ciutat. Enutjat, tancà l'ordinador. Tenia la sensació que algú, des d'algun lloc ocult, li havia estat prenent el pèl.

Una hora més tard sonà el timbre. Obrí la porta la dona i el carter li lliurà un sobre. La dona s'assegué en la butaca i l'obrí. Dins hi havia dues fotografies, una del seu fill amb dues xiques i una altra, la d'un

xiquet de poc més d'un any amb aquestes mateixes joves. Les acompanyava una carta on algú li explicava que el seu fill havia donat el semen a unes amigues lesbianes. Josep no era a casa. La dona guardà la carta al calaix de l'oblit. ■



Il·lustració de Pixi

www.alegresdelicades.com

CREACIÓ DE CONTINGUTS
 GABINET DE PREMSA
 FORMACIÓ A MIDA
 CORRECCIÓ I TRADUCCIÓ
 NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA



ALEGRES
 DELICADES

MONCADA CIUTAT EDUCADORA 2024



Ajuntament
de Moncada
Educació